

КУДІН А. В.,
здобувач
(Науково-дослідний інститут
публічного права)

УДК 342.9:347.961
DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.6.2.2.11>

КОРИСНА МОДЕЛЬ ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми полягає у тому, що євроінтеграційні прагнення та інтенсифікація міжнародно-правових відносин відображаються на правовій системі нашої держави. Підписання 30 листопада 2015 року Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом визначило вектор розвитку вітчизняного законодавства на найближчий час шляхом поступової адаптації її законодавства до надбань Європейського Союзу. Адаптація до законодавства Європейського Союзу включає також сферу захисту об'єктів прав промислової власності, серед яких є корисна модель, яка вимагає більш ефективної адміністративно-правової охорони в Україні.

У статті розкрито, що корисна модель є ціннісним об'єктом адміністративно-правового захисту в Україні як новий результат інтелектуальної діяльності, який використовується в технологічній сфері суспільства, та зареєстрований у встановленому законодавством порядку з отриманням охоронного документу (патенту), що створює та гарантує адміністративно-правовий захист використання корисної моделі завдяки реалізації адміністративно-правових засобів і заходів владно-примусового характеру суб'єктів владних повноважень з метою захисту та відновлення прав промислової власності в суспільних правовідносинах.

Визначено, що адміністративно-правовий захист – це сукупність адміністративно-процедурних дій суб'єктів владних повноважень щодо гарантування схоронності та захищеності певних правовідносин, а також відновлення порушених прав у разі неправомірних посягань, що реалізується відповідними правовими засобами та заходами примусового характеру з метою реалізації захисної функції держави в площині правового регулювання та забезпечення.

Зроблено висновок, що корисна модель є ціннісним об'єктом адміністративно-правового захисту в Україні як новий результат інтелектуальної діяльності, який використовується в технологічній сфері суспільства, та зареєстрований у встановленому законодавством порядку з отриманням охоронного документу (патенту), що створює та гарантує адміністративно-правовий захист використання корисної моделі завдяки реалізації адміністративно-правових засобів і заходів владно-примусового характеру суб'єктів владних повноважень з метою захисту та відновлення прав промислової власності в суспільних правовідносинах.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, електронне врядування, інструменти, механізм, патент, патентна діяльність, принципи, публічна адміністрація, статус, суб'єкт.

Kudin A. V. Useful model as an object of administrative and legal protection in Ukraine

The relevance of the topic is that European integration aspirations and intensification of international legal relations are reflected in the legal system of our state. The signing

on November 30, 2015 of the Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, on the other, determined the vector of development of domestic legislation in the near future “by gradually adapting its legislation to the property of the European Union” Adaptation to European Union legislation also includes the protection of industrial property rights, including a utility model that requires more effective administrative and legal protection in Ukraine.

The article reveals that the utility model is a valuable object of administrative and legal protection in Ukraine as a new result of intellectual activity used in the technological sphere of society, and registered in the manner prescribed by law with a security document (patent), which creates and guarantees administrative-legal protection of the use of the utility model through the implementation of administrative and legal means and measures of coercive nature of the subjects of power in order to protect and restore industrial property rights in public relations.

It is determined that administrative and legal protection is a set of administrative and procedural actions of subjects of power to ensure the safety and security of certain legal relations, as well as the restoration of violated rights in case of wrongful encroachment, which is implemented by appropriate legal means and coercive measures functions of the state in the field of legal regulation and provision.

It is concluded that the utility model is a valuable object of administrative and legal protection in Ukraine as a new result of intellectual activity used in the technological sphere of society and registered in the manner prescribed by law with a security document (patent), which creates and guarantees administrative legal protection of the use of the utility model due to the implementation of administrative and legal means and measures of coercive nature of the subjects of power in order to protect and restore industrial property rights in public relations.

Key words: *administrative and legal support, e-government, tools, mechanism, patent, patent activity, principles, public administration, status, subject.*

Вступ. Уперше патент на корисну модель винахідники змогли отримати у 1891 році в Німеччині. Тоді для реєстрації корисної моделі і отримання патенту було достатньо, щоб вона відповідала мінімальному рівню «новизни». Строк патентів становив три роки з можливістю одноразового продовження на шість років. Саме у 1891 році в Німеччині почали співіснувати дві процедури видачі патентів – експертиза (для винаходів) і реєстрація (для корисних моделей) [1].

Євроінтеграційні прагнення та інтенсифікація міжнародно-правових відносин відображаються на правовій системі нашої держави. Підписання 30 листопада 2015 року Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (далі – ЄС) визначило вектор розвитку вітчизняного законодавства на найближчий час «шляхом поступової адаптації її законодавства до *acquis* ЄС» [2]. Адаптація до законодавства ЄС включає також сферу захисту об’єктів прав промислової власності, серед яких є корисна модель, що вимагає більш ефективної адміністративно-правової охорони в Україні.

Проблемні питання патентної діяльності досліджували вчені Г. Андрощук, В. Бурячок, Є. Валькова, М. Галянтич, С. Головань, І. Запорожець, С. Золота, І. Каплун, О. Коротун, І. Кравченко, К. Куркова, А. Пишна, В. Понікаров, Г. Римарчук, Д. Смерницький, О. Тандир, Є. Юркова та інші. Однак комплексних досліджень прав промислової власності як об’єктів адміністративного захисту в Україні, на жаль, замало, що обґрунтовує актуальність обраної теми статті.

Постановка завдання. Мета статті полягає у тому, щоб на основі системного аналізу норм законодавства, позицій учених-адміністративістів та науковців інтелектуального права, статистичної діяльності суб’єктів публічної адміністрації патентної діяльності визначити корисну модель як об’єкт адміністративно-правового захисту в Україні.

Результати дослідження. Термін «захист» у Великому тлумачному словнику сучасної української мови тлумачиться як «обороняти, охороняти кого-, що-небудь від нападу, замаху, удару, ворожих, небезпечних та інших дій» [3, с. 380]. М.С. Малейн визначає правовий захист як систему юридичних норм, спрямованих на запобігання правопорушенням і ліквідацію їхніх наслідків [4, с. 142]. С.С. Алексєєв під поняттям «захист прав» розумів державно-примусову діяльність, спрямовану на реалізацію «відновлювальних» завдань – на поновлення порушеного права, забезпечення виконання юридичного обов'язку [5, с. 51].

Ю.Ф. Кравченко визначав правовий захист як діяльність держави в особі її органів представницької, виконавчої та судової влади, організацій, установ та посадових осіб по забезпеченню процесу реалізації особою своїх прав на користування матеріальними, політичними, соціальними та духовними благами [6, с. 13].

Однією з найбільш доступних у застосуванні форм захисту прав громадян, на думку О. Соколенко, є саме адміністративно-правова форма [7]. І.В. Венедіктова розуміє поняття «захист права інтелектуальної власності» як систему правових засобів, які вживаються спеціально уповноваженими на це державними органами (органи виконавчої влади, адміністративні органи, суди) для захисту суб'єктивних прав на об'єкти інтелектуальної власності [8, с. 25].

М. Галянтич вважає, що адміністративно-правовий захист становить зміст адміністративно-юрисдикційної діяльності державних органів, має тимчасовий характер і після досягнення своїх цілей трансформується в адміністративно-правову охорону [9, с. 15]. Р. Гринюк зазначає, що сутністю адміністративно-правового захисту є застосування заходів адміністративного примусу, спрямованих на відновлення, визнання прав і припинення порушень прав громадян. Такі заходи здійснюють органи публічної влади за заявами громадян або з ініціативи компетентних органів [10].

На думку науковців М.М. Солощука та М.М. Капінос, адміністративно-правовий захист – це передбачені законом заходи примусового характеру, які застосовуються органами виконавчої влади і за допомогою яких здійснюється відновлення (визнання) порушених прав суб'єктів права інтелектуальної власності, а також майновий вплив на порушників [11, с. 58].

В.В. Галунько адміністративно-правовий захист розуміє як динамічні (активні) дії публічної адміністрації, спрямовані на відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, усунення перешкод щодо їх здійснення засобами адміністративного права з можливістю застосування заходів адміністративного примусу та притягнення винних до адміністративної відповідальності [12, с. 247].

В.В. Полохович розглядає адміністративно-правовий захист як сукупність застосовуваних в адміністративному порядку юридичних засобів, спрямованих на здійснення уповноваженими органами (посадовими особами), а також особами та громадянами відповідних процесуальних дій з метою припинення незаконного посягання на права, свободу та інтереси громадян; ліквідацію будь-яких перешкод під час їхнього здійснення; визнання або підтвердження, поновлення та примусове виконання прав, невиконаних або неналежним чином виконаних обов'язків із притягненням винної особи до відповідальності [13, с. 42].

Л.О. Кожура у науковому дослідженні дійшов висновку, що під категорією «адміністративно-правовий захист» слід розуміти організаційно-правову діяльність органів публічної адміністрації, яка здійснюється на основі адміністративно-правових норм, підкріплена системою правових гарантій; сутністю якої є забезпечення та захист за допомогою правових засобів прав осіб від протиправних діянь із притягненням правопорушників до юридичної відповідальності.

Л.О. Кожура виділяє три основні особливості адміністративно-правового захисту: 1) виявляється лише у правовій формі діяльності, а не в будь-якій іншій діяльності органів публічної адміністрації; 2) вступає в силу з моменту набуття чинності нормативно-правового акту, який гарантує правовий статус особи; 3) регулює відносини, пов'язані зі здійсненням прав і виконанням обов'язків, адже останні – невід'ємний складник правового

статусу особи; 4) обов'язково підкріпленій юридичними гарантіями, встановленими державою та відображеними у нормах права [14, с. 42].

С.В. Ярошенко зазначає, що адміністративно-правовий захист інтелектуальної власності – це система активних адміністративних заходів, які застосовують компетентні органи державної влади. Вона спрямована на поновлення порушеного права, усунення порушень права інтелектуальної власності, створення умов для покладання виконання обов'язку з відновлення порушеного права на порушника, а також притягнення його до відповідальності [15, с. 38].

На нашу думку, адміністративно-правовий захист – це сукупність адміністративно-процедурних дій суб'єктів владних повноважень щодо гарантування схоронності та захищеності певних правовідносин, а також відновлення порушених прав у разі неправомірних посягань, що реалізується відповідними правовими засобами та заходами примусового характеру з метою реалізації захисної функції держави в площині правового регулювання та забезпечення.

Необхідно зазначити, що об'єктом адміністративно-правового захисту є охоронювані і порушені права, свободи та інтереси фізичних осіб, права та інтереси юридичних осіб. Адміністративно-правовий захист здійснюється адміністративно-правовими засобами у випадку порушення охоронюваного права. Найчастіше застосовуваним адміністративно-правовим засобом є притягнення винної особи до адміністративної відповідальності, яка настає за посягання на об'єкт адміністративно-правового захисту. Об'єкт адміністративно-правового захисту та об'єкт адміністративного правопорушення часто можуть співпадати. Об'єктом адміністративного правопорушення є суспільні відносини, які охороняються нормами законодавства про адміністративні правопорушення [20, с. 159]. Тобто, у відносинах захисту прав промислової власності об'єктом адміністративно-правового захисту є конкретні об'єкти промислової власності, наприклад, корисні моделі.

Відповідно до Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» законодавець під терміном «корисна модель» (не розділяючи його із терміном «винахід») розуміє результат інтелектуальної діяльності людини в будь-якій сфері технології [16]. На нашу думку, таке визначення є занадто широким, адже законодавець не дає чіткого визначення правовій категорії «технологія». Словник-довідник, підготовлений Постійним комітетом інформації у сфері промислової власності Всесвітньої організації інтелектуальної власності, надає таке тлумачення поняття «корисна модель» – це об'єкт промислової власності, передбачений деякими національними законами для того, щоб охороняти «другорядні винаходи» шляхом простої реєстрації у патентному відомстві [17].

Корисна модель – це відкриття, яке дає певний технічний результат. Це нематеріальний об'єкт, який має відношення виключно до якогось технічного пристрою. Відмінні риси корисної моделі – це новизна і застосовність у промисловому плані [18]. У законодавчих актах більшості держав світу немає формально-логічного визначення поняття «винахід» (корисна модель), однак усі вони містять умови (критерії), яким повинен відповідати патентоздатний винахід: новизна, винахідницький рівень (винахідницька діяльність, винахідницький крок, неочевидність), промислова придатність [19].

Висновки. Таким чином, корисна модель є ціннісним об'єктом адміністративно-правового захисту в Україні як новий результат інтелектуальної діяльності, який використовується в технологічній сфері суспільства, та зареєстрований у встановленому законодавством порядку з отриманням охоронного документу (патенту), що створює та гарантує адміністративно-правовий захист використання корисної моделі завдяки реалізації адміністративно-правових засобів і заходів владно-примусового характеру суб'єктів владних повноважень з метою захисту та відновлення прав промислової власності в суспільних правовідносинах.

Список використаних джерел:

1. Валле В. Спадок Джеймса I та королеви Анни: охорона інтелектуальної власності у часі й просторі. К. : Дух і літера, 2010. 216 с.

2. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, ратифікована із заявою Законом України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII. *Офіційний вісник України*. 2014. № 75. Т. 1. С. 2125.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. Київ, Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
4. Малєин М.С. Гражданский закон и права личности в СРСР. Москва, 1981. 192 с.
5. Алексеев С.С. Общая теория права. В 2 томах. Т. 1. М. : Юрид. лит., 1981. 361 с.
6. Кравченко Ю.Ф. Актуальні проблеми реформування ОВС України (організаційно-правові питання) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. Спец. 12.00.07. Х., 1998. 19 с.
7. Соколенко О.Л. Захист прав громадян як основна функція правової держави. *Часопис Київського ун-ту права*. 2013. № 2. С. 120.
8. Венедіктова І.В. Цивільно-правовий захист та охорона авторського права. *Форум права*. 2007. С. 24–29.
9. Галантич М. Адміністративно-правовий захист прав суб'єктів промислової власності. *Інтелектуальна власність*. 2001. №№ 1-2. С. 14–17.
10. Гринюк Р.Ф. Ідея правової держави: теоретико-правова модель і практична реалізація. К. : Ін Юре, 2004. С. 127.
11. Солощук М.М. Захист прав інтелектуальної власності. *Інтелектуальна власність*. 2008. № 11. С. 51–62.
12. Галуцько В.В. Адміністративне право України : навчальний посібник у 2-х томах. Херсон : ПАТ «Херсонська міська друкарня», 2011. Т. 1: Загальне адміністративне право. 320 с.
13. Полухович В.В. Адміністративно-правовий захист особи у відносинах з органами державної влади. *Право України*. 2003. № 5. С. 41–46.
14. Кожура Л.О. Адміністративно-правовий захист та охорона: поняття та співвідношення. *Науковий Вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2015. Випуск 35. Том. 1. С. 36–43.
15. Ярошенко С.В. Адміністративно-правовий захист прав інтелектуальної власності. *Адвокат*. 2009. № 6. С. 36–38.
16. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15.12.1993 № 3687-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 32.
17. Работягова Л.І. Винахід і корисна модель як об'єкти договірної регулювання. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2016. № 2. С. 41–51.
18. Різниця між патентами: винахід або корисна модель? Патентне агентство «Профітмарк». 2019. URL: <https://profitmark.ua/uk/blog/raznica-mezhdu-patentami-izobretenie-ili-poleznaaya-model>.
19. Андрощук Г.А., Работягова Л.И. Патентное право: правовая охрана изобретений. К. : МАУП, 2001. 232 с.
20. Авер'янов В.Б. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник. К. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. Т. 1: Загальна частина. 592 с.

